

תהלים עם פירוש רש"י

תהלה 29

תהלים 29

Tekst tussen [] ontbreekt in sommige handschriften van de Rasji tekst.

1 Een psalm van David. Maak voor de Eeuwige gereed, zonen van de machtigen; maak voor de Eeuwige gereed glorie en macht.

Maak voor de Eeuwige gereed: maakt klaar voor de Eeuwige, en maakt klaar voor Hem, jullie zonen van de machtigen van de aarde. Op grond hiervan zegt men Avot¹ (Meg. 17b, R.H. 32b, Mid. Teh. 29:2), [maar Menachem (p. 68) verbindt het met het begrip 'geven'].

[machtigen: prinsen.]

Maak voor de Eeuwige gereed glorie en macht: op grond hiervan zegt men Gevoerot.²

2 Maak voor de Eeuwige gereed de eer van Zijn Naam; buigt u voor de Eeuwige op de heilige schone plaats.

De eer van Zijn Naam: dit is de heiliging van de Naam.³ In deze psalm wordt de Naam achttien maal genoemd, en daarmee overeenkomend hebben de wijzen achttien zegenspreuken ingesteld.

3 De stem van de Eeuwige is op de wateren; de God van de eer laat de donder klinken; de Eeuwige is boven de vele wateren.

De stem van de Eeuwige is op de wateren: boven de Rietzee: *De Eeuwige dondert vanuit de hemel* (Teh. 18:14).

[Hij laat het donderen: *tormentos* in de volkstaal.]

4 De stem van de Eeuwige is in kracht; De stem van de Eeuwige is in pracht.

De stem van de Eeuwige is in kracht: Op het moment dat Torah gegeven werd, reduceerde Hij zijn stemgeluid in overeenstemming met de kracht van Jisrael, zoals er gezegd is (Sjemot 19:19): en God antwoordde hem met een stemgeluid, namelijk het stemgeluid van Mosje.

5 De stem van de Eeuwige breekt cederbomen, ja, de Eeuwige breekt de cederen van de Lebanon.

De stem van de Eeuwige breekt cederbomen, de koningen van de volkeren, zoals in het geval waar gezegd wordt (i Sjemoeël 7:10): *en de Eeuwige liet met luider stem de donder horen an de Filistijnen;* (Jesj. 30:31): *immers vanwege de stem van de Eeuwige wordt Assjoer gebroken.* En op het moment dat de Torah gegeven werd (Dev. 5:26): *Wie van alle levende wezens heeft de stem van de levende God horen spreken uit het vuur, zoals wij, en is blijven leven?* Jij hoorde het en bleef leven, maar de volkeren van de wereld horen het en sterven.

6 Hij laat hen dansen als een kalf, Lebanon en Sirjon als een jong van een bison.

¹ D.w.z. zegt men Avot als eerste spreuk in de Amida.

² D.w.z. zegt men Gevoerot als tweede spreuk in de Amida.

³ De derde spreuk van de Amida.

Hij laat hen dansen als een kalf, de cederen en de bergen die kwamen luisteren naar het geven van de Torah, maar de volkeren van de wereld die het hoorden stierven.

Levanon en Sirjon: namen van bergen.

7 De stem van de Eeuwige splitst de vlammen van vuur.

Hij splitst de vlammen van vuur: tajlant in de volkstaal. Onze rabbijnen (Mechilta ibid.) verklaarden dat de uitspraak van de tien Woorden uit Zijn mond kwam in vlammen van vuur en zo werd ingegraveerd op de tafelen naar hun vorm.

De stem van de Eeuwige laat de woestijn beven; de Eeuwige laat de woestijn van Kadesj beven.

Laat de woestijn beven: een uitdrukking als (Jir. 6:24), *pijn als van een barendende vrouw*.

De Eeuwige laat de woestijn van Kadesj beven: dat is de woestijn van Sinaj, zoals onze rabbijnen zeggen in het tractaat Sjabbat (TB 89a): men gaf er vijf namen aan: de woestijn van Sinaj, de woestijn van Tsin, de woestijn van Kadesj, de woestijn van Kedemot, de woestijn van Paran. De woestijn van Kadesj omdat Jisrael om zijnentwillen gezegend werd.

9 De stem van de Eeuwige beangstigt de hinden, en ontbloot de wouden; en in Zijn tempel zegt iedereen: "Eer."

De stem van de Eeuwige beangstigt de hinden: in de toekomst zal hij de volkeren van de wereld bang maken en laten beven, zij die nu stevig rechtop staan als hinden, zoals de zaak boven is gezegd (Teh. 18:34): *Die mijn voeten als [van] hinden maakt*. Rabbi Pinchas zegt: er staat niet "als herten" maar "als hinden" als de vrouwelijke dieren, want de voeten van de vrouwelijke dieren staan veel rechter dan die van de mannelijke (Mid. Ps. 22:1). Een andere verklaring: de hollen is kria in de volkstaal, scheppen, als (Misjle. 8: 25), *vóór de heuvels was ik al geschapen* (חיללתי).

En ontbloot de wouden: als (Bresj. 30:37), *het wit ontblotende* zal Hij de bomen van het woud ontschorsen, d.w.z. Hij zal hen ontdoen van hun eer, vergeleken met de woudbomen, (Amos 2:9): *wiens hoogte is als de hoogte van ceders*.

En in Zijn tempel, die gebouwd zal worden.

Iedereen zegt: "Eer.": iedereen zal Hem daar prijzen en zeggen: ...

10 De Eeuwige troont bij de vloed, ja, de Eeuwige troont daar, koning voor altijd.

De Eeuwige troont bij de vloed: uniek in Zijn grootheid, maar nu ook, de Eeuwige troont alleen, koning voor altijd, (Jesj. 2:18) terwijl de afgoden volledig verdwijnen.

11 De Eeuwige zal Zijn volk kracht verlenen; de Eeuwige zal Zijn volk zegenen met vrede.

Maar Zijn volk zal Hij kracht geven en de zegen van vrede. Onze rabbijnen, echter, hebben het uitgelegd als de Gift van de Tora toen de volkeren bang werden en in de war raakten, en naar Bil'am kwamen en tot hem zeiden: Wat is dat geluid van tumult dat we gehoord hebben? Komt Hij weer een vloed over de wereld brengen?

וירקידם כמו עגל. את הארזים ואת ההרים שבאו לשמוע מתן תורה, ואומות העולם שמעים ומתים:

לבנון ושריון. שמות הרים:

ז קול-יהנה חצב להבות אש:

חוצב להבות אש. טיילנ"ט בלעז, ורבותינו פירשו שהיה הדבור של עשרת הדברות יוצא בלהבות אש מפיו ונחקק על הלוחות כתבניתם:

ח קול יהנה יחיל מדבר יחיל יהנה מדבר קדש:

יחיל מדבר. לשון חיל כיולדה (ירמיה ו'):

יחיל ה' מדבר קדש. הוא מדבר סיני כמו שאמרו רבותינו במסכת שבת ה' שמות נקראו לו מדבר סיני מדבר צין מדבר קדש מדבר קדמות מדבר פארן, מדבר קדש שנתקדשו ישראל עליו:

ט קול יהנה | יחולל אילות ויחשף יערות ובהיכלו כלו אמר כבוד:

קול ה' יחולל אילות. יפחיד ויחיל לעתיד את העכו"ם שהם עכשיו עומדים בחזק כאילות כענין שנאמר' (לעיל יח) משה רגלי כאילו' א"ר פנחס כאילים אין כתיב כאן אלא כאילות כנקבות שרגלי הנקיבות עומדות ביושר יותר מן הזכרים, ל"א יחולל קריא"ה בלעז, כמו לפני גבעות חוללתי (משלי ח') (סא"א):

ויחשוף יערות. כמו מחשוף הלבן (בראשית ל') יקלף עצי היער כלומר יפשוט מכבודם המשולים כעצי היער (עמוס ב') אשר כגובה ארזים גובהו:

ובהיכלו. שיבנה:

כולו אומר כבוד. הכל יקלסוהו שם ויאמרו:

י יהנה למבול ישב וישב יהנה מלך לעולם:

ה' למבול ישב. בגדולתו יחידי וגם עתה וישב ה' לבדו מלך לעולם, והאלילים כליל יחלוף,

יא יהנה עז לעמו יתן יהנה יברך את-עמו בשלום:

אבל לעמו יתן עוז וברכת שלום, ורבותינו דרשוהו במתן תורה שנתפחדו ונתבהלו האומות ובאו להם אצל בלעם ואמרו לו מה קול ההמון ששמענו שמא מבול הוא

Hij antwoordde hen: Hij heeft reeds gezworen dat Hij niet opnieuw een vloed brengt, maar het geluid van tumult dat jullie hoorden is dat de Heilige, gezegend zij Hij, de Tora geeft aan Zijn volk.

בא להביא לעולם אמר להם כבר נשבע
שלא יביא מבול אלא קול ההמון
ששמעתם, הקב"ה נותן תורה לעמו :

מדרש תהלים

שלמה באבער

מדרש תהלים¹

<p><i>Psalm van Davied. Maak het gereed voor de Eeuwige, zonen van de machtigen</i> (29:1). Dit staat er vanwege wat er geschreven staat van de hand van Jechezkel (Jech. 34:22): <i>Ik zal mijn vee redden, zodat zij niet meer tot een prooi zijn.</i></p>	<p>[א] מזמור לדוד הבו לה' בני אלים. זהו שאמר הכתוב על ידי יחזקאל, והושעתני לצאני ולא תהינה עוד לבו (יחזקאל לד כב).</p>
<p>Wat moet Ik voor hen doen? Davied, Mijn knecht, zal hen weiden, zoals er gezegd is (Jech. 34:23): <i>En Ik zal één Herder over hen stellen, en hij zal hen weiden, namelijk Mijn knecht Davied</i> etc. Davied sprak: U bent de redder, weest U dan ook de herder, en zo zegt hij; <i>Red toch Uw volk, en zegen Uw erfdeel, en weid hen en verhef hen voor altijd</i> (Teh. 28:9). De Heilige, gezegend zij Hij, sprak tot hem: Hinder Ik hen dat je tot Mij zegt: <i>Red toch Uw volk?</i> Ik hinder hen niet, maar zij. Toen zei hij daar direkt op: <i>Maak het gereed voor de Eeuwige, zonen van de machtigen</i> (29:1).</p>	<p>ומה אני עושה להן, דור עבדי, ירעה אותם, שנאמר והקימותי עליהם רועה [אחד רועה אתהן את עבדי דויד וג'] (שם שם כג). אמר דוד אתה מושיע ואתה רועה, וכן הוא אומר הושיעה את עמך, וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם (תהלים כח ח). אמר ליה הקב"ה אני מעכב אותם שאתה אומר לי הושיעה את עמך, איני מעכב אותם, אלא הם, מיד אמר הבו לה' בני אלים,</p>
<p>Wat betekent <i>zonen van de machtigen</i> (<i>bené elim</i>)? Zonen van de stommen (<i>bené illemim</i>) en doven, die de mogelijkheid hebben om met de Heilige, gezegend zij Hij, in discussie te gaan, maar dat niet doen, maar het juk van de volken verdragen vanwege de heiliging van Zijn Naam. Zo heeft Jesjahoe gezegd (Jesj. 42:19): <i>Wie is er blind dan Mijn knecht, of doof als Mijn boodschapper die Ik zal zenden? Wie is blind, als de volmaakte, en blind, als de knecht van de Eeuwige?</i></p>	<p>מהו בני אלים, בני אילמים וחרשים, שיש להם להשיב להקב"ה ואין משיבין, אלא סובלין עול האומות בעבור קדושת שמו, וכן ישעיה אמר מי עור כי אם עבדי [וחרש כמלאכי אשלה מי עור כמשולם ועור כעבד ה'] (ישעיה מב יט),</p>
<p>En zo zegt de Schrift ook (Bresj. 22:14): <i>En Avraham noemde die plaats "de Eeuwige zal voorzien" (HaSjem Jir'è)</i>. Wat betekent Jir'è? Hij zei tot Hem: Eeuwige, merk op dat ik het recht heb op een weerwoord. Verder zei hij: In het verleden hebt U mij beloofd (Bresj. 21:12): <i>Door Jitschak zullen je nazaten genoemd worden</i>, en nu zegt U mij (Bresj. 22:2): <i>Neem toch je zoon, je enige, die je liefhebt</i>. Hij had Hem gezegd: welke van hen? Hij had hem gezegd: <i>je enige</i>. Hij had hem gezegd: de ene is de enige van zijn moeder, en de andere is de enige van zijn moeder. Toen had Hij gezegd, <i>degene van wie je houdt</i>. Daarop had hij gezegd: ik houd van allebei. Toen U zei: Jitschak, was er toen geen reden met U in discussie te gaan en U te melden (Bresj. 17:21): <i>Ik zal Mijn verbond gestand doen door Jitschak</i>. Dat is dus het verbond, maar omdat ik reden had met U te discussiëren, maar niet met U gediscussieerd heb, als mijn kinderen in handen vallen van overtredingen, gedenk dan zo aan hen dit moment. Daarom is er gezegd: <i>Maak het gereed voor de Eeuwige, zonen van de machtigen</i> [maar lees dit als: <i>nageslacht dat handelt als stommen</i>].</p>	<p>וכן הוא אומר ויקרא [אברהם] שם המקום ההוא ה' יראה (בראשית כב יד) מהו יראה, אמר ליה ה' ראה מה יש לי להשיב, אמר ליה אתמול אמדת לי כי ביצחק יקרא לך זרע (שם כא יב), ועכשיו אמרת לי קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת (שם כב ב), אמר ליה איזה מהם, אמר לו את יחידך, אמר ליה זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, אמר לו אשר אהבת, אמר ליה שניהם אני אוהב, כשאמרת את יצחק, לא היה להשיבך ולומר לך ואת בריתי אקים את יצחק (שם יז כא) הכין היא הברית, אלא כשם שהיה לי להשיבך ולא השיבותיך, כך כשיבואו בניי לידי עבירות, זכור להם זו השעה, לכך נאמר הבו לה' בני אלים:</p>
<p>Een andere verklaring van <i>bené elim</i>: zonen van de machtigen, zoals er gezegd is (Jechez. 17:13): <i>de machtigen van het land voerde hij weg</i>. Nog een andere verklaring van <i>bené elim</i>: de zonen van hen die gslacht zouden worden als rammen (<i>'elim</i>): Avraham zei: Ik ben bereid te slachten, Jitschak zei: Ik ben bereid geslacht te worden.</p>	<p>דבר אחר בני אלים. בניהון דתקיפא, כמה דאת אמר [ואת] אילי הארץ [לקח] (יחזקאל יז ג): דבר אחר בני אלים. בניהם של אותן הנשחטים כאילים, אברהם אמר אני שוחט, יצחק אמר אני נשחט:</p>

1. Naar de editie Buber: שלמה באבער, מדרש תהלים המכונה שוחר טוב, ווילנא תרנ"א

<p><i>Geeft aan de Eeuwige de eer van Zijn Naam.</i> Op het moment dat ik Zijn Naam gedenk, dan moeten jullie <i>aan de Eeuwige de eer van Zijn Naam geven.</i> Zoals Mosje zei (Devarim 32:3): <i>Want ik zal den Naam van de Eeuwige uitroepen; geeft onzen God grootheid!</i> (dat is) bidt gebeden voor Zijn aangezicht.</p>	<p>[ב] הבו לה' כבוד שמו. בשעה שאני זוכר שמו, אתם הבו לה' כבוד שמו, כשם שאמר משה כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו (דברים לב ג), התפללו תפלות לפניו,</p>
<p>Zij zeiden hem: Hoe weten we hoeveel? Waarop hij tot hen zei: Kijk eens hoeveel vermeldingen [van Gods Naam] er in dit hoofdstuk staan. Ze zeiden: Achttien. Daarom moeten jullie achttien zegenspreuken bidden, daarom is er gezegd: <i>de eer van Zijn Naam</i>, en staat er geschreven: <i>eer en kracht.</i></p>	<p>אמרו לו מניין אנו יודעין מכמה, אמר להם ראו כמה אזכרות יש בפרשה, אמרו לו שמונה עשרה, לכך אתם תתפללו שמונה עשרה ברכות, לכך נאמר כבוד שטו, וכתוב כבוד ועוז,</p>
<p>Men zei tot hem: Hoe kunnen we weten vanwaar te beginnen? Hij zei tot hen: Let op wat er aan het begin van deze tekst staat: <i>Maak het gereed voor de Eeuwige, zonen van de machtigen</i>, dat zijn de nakomelingen van Avraham, Jitschak en Ja'akov. Dus jullie moeten met de eerste zegenspreuk spreken aan de God van Avraham, de God van Jitschak, de God van Ja'akov.</p>	<p>אמרו לו מניין אנו יודעין מהיכן נתחיל, אמר להם ראו מה בראש הפרשה, הבו לה' בני אלים, בני אברהם יצחק ויעקב, אף אתם ברכו ברכה ראשונה אלהי אברהם אלהי יצחק ואלוהי יעקב.</p>
<p>1 ברוך אתה יהוה, אלהינו ואלהי אבותינו, אלהי אברהם, אלהי יצחק, ואלהי יעקב. האל הגדול הגבור והנורא, אל עליון, גומל תסדום טובים, וקונה תבל, ויוצר תסדי אבות, ומביא גואל לבני בנייהם, למען שמו באהבה: זכרנו לחיים, מלך תפוז בחיים, וכתבנו בספר החיים. למענך אלהים חיים: מלך עוזר ומושיע ומגן. ברוך אתה יהוה, מגן אברהם:</p>	
<p>En hoe staat het met de tweede vermelding, nl. <i>maak voor de Eeuwige gereed glorie en macht</i>? Dus jullie moeten Hem eer en kracht geven, want hij brengt de doden weer tot leven.</p>	<p>ומה באזכרה שנייה, הבו לה' כבוד ועוז, אף אתם תנו לו כבוד ועוז, שהוא מחיה המתים.</p>
<p>2 אתה גבור לעולם אדוני, מחיה מתים אתה, רב להושיע: משיב רוח ומוריד הגשם: מכלכל חיים בחסד, מחיה מתים ברחמים רבים, סומך נופלים, ורופא חולים, ומתיר אסורים, ומקים אמונתו לישגי עפר. מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך, מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה: מי כמוך אב הרחמים, זוכר יצוריו לחיים ברחמים: ונאמן אתה להחיות מתים. ברוך אתה יהוה, מחיה המתים:</p>	
<p>En hoe staat het met de derde vermelding, <i>maak voor de Eeuwige gereed de eer van Zijn Naam</i>. Dus jullie moeten Hem zegenen als de Heilige God.</p>	<p>ומה באזכרה שלישית, הבו לה' כבוד שמו, אף אתם ברכוהו האל הקדוש.</p>
<p>3 אתה קדוש ושםך קדוש, וקדושים בכל יום יהללוך סלה. ברוך אתה יהוה, האל הקדוש: ברוך אתה יהוה, המלך הקדוש:</p>	
<p>Dan <i>Buigt u voor de Eeuwige op de heilige schone plaats</i>, immers Hij geeft kennis aan de heiligen, want er is gezegd (Mishle 9:10): <i>de kennis van de heiligen is inzicht</i>, in overeenstemming met (de zegenspreuk:) <i>U begunstigt de mens met inzicht</i>.</p>	<p>השתחוו לה' בהדרת קדש, שנותן דעה לקדושים, שנאמר ודעת קדושים בינה (משלי טו ט), כנגד חונן הדעת.</p>
<p>4 אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה. חננו מאתך דעה בינה והשכל. ברוך אתה יהוה, חונן הדעת:</p>	
<p><i>De stem van de Eeuwige is op de wateren</i>, dat is het berouw, dat vergeleken wordt met water, zoals er geschreven staat (i Sjem. 7:6): <i>zij schepten water</i>, in overeenstemming met: Die berouw wenst.</p>	<p>קול ה' על המים, זו התשובה שנמשלה למים, דכתוב וישאבו מים (ש"א ז ו), כנגד הרוצה בתשובה.</p>
<p>5 השיבנו אבינו לתורתך, וקרבונו מלכנו לעבודתך, והחזירנו בתשובה שלמה לפניך. ברוך אתה יהוה, הרוצה בתשובה:</p>	
<p><i>De Eeuwige is boven de vele wateren</i>. Dit in overeenstemming met (Micha 7:19): <i>U zult al hun zonden in de diepten van de zee werpen</i>, en vandaar: die vergiffenis schenkt en veel weet te vergeven.</p>	<p>ה' על מים רבים, כנגד ותשליך במצולות ים כל חטאתם (מיכה ז ט), כנגד חונן המרבה לסלות.</p>
<p>6 סלח לנו אבינו כי חטאנו, מחל לנו מלכנו כי פשענו, כי מוחל וסולח אתה. ברוך אתה יהוה, חונן המרבה לסלות:</p>	

<p><i>De stem van de Eeuwige is krachtig. Er is immers gezegd (Sjem. 6:6): Ik zal jullie redden met een uitgesrekte arm. En voor de toekomst (Jesj. 63:1) trekt Hij voort in Zijn grote kracht. Dit is in overeenstemming met: de Verlosser van Jisrael.</i></p>	<p>קול ה' בכת, שנאמר וגאלתי אתכם בזרוע נטויה (שמות ו), ולעתיד צועה ברב כחו (ישעיהו סג א), כנגד גואל ישראל.</p>
<p>7 ראה בעניניו, וריבה ריבנו, וגאלנו מתרה למען שקד, כי גואל חזק אתה. ברוך אתה יהוה, גואל ישראל:</p>	
<p><i>De stem van de Eeuwige is in pracht, om de zieken te sieren met Zijn genezing, in overeenstemming met Die de zieken van Zijn volk Jisrael geneest.</i></p>	<p>קול ה' בהדר, להדר חולים ברפואתו, כנגד רופא חולי עמו ישראל.</p>
<p>8 רפאנו יהוה ונרפא. הושיענו ונושעה, כי תהלתנו אתה, והעלה רפואה שלמה לכל מכותינו כי אל מלך רופא נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יהוה, רופא חולי עמו ישראל:</p>	
<p><i>De stem van de Eeuwige breekt cederen, in overeenstemming met de zegen over de jaren, want Hij breekt degenen die de prijzen verhogen, en de efa's verkleinen, de rijken in welstand, want zij zijn als cederen, en wanneer Hij Zijn wereld zegent en lage prijzen over de wereld brengt, dan breekt Hij de staf van de slechtaard in overeenstemming met Die de jaren zegent.</i></p>	<p>קול ה' שובר ארזים, כנגד ברכת השנים, שמשבר מפקיעי שערים ומקטיני איפות ועשירי שלוח, שהן כארזים, ומברך עולמו ומביא זול לעולם, ושובר מטה רשע, כנגד מברך השנים.</p>
<p>9 ברוך עלינו, יהוה אלהינו, את השנה הזאת, ואת כל מיני תבואתה לטובה, ותן ברכה (של ומטר לברכה) על פני האדמה, ושבוענו מטובך, וברך שנתנו בשנים הטובות. ברוך אתה יהוה, מברך השנים:</p>	
<p><i>De Eeuwige verbreekt de cederen van de Levanon, zoals Hij breekt de lechte volkeren van de aarde, die hoog zijn als een ceder, zoals er gezegd is (Amos 2:9): als de hoogte van de cederen is zijn hoogte. Hij verzamelt de verstrooiden van onder hen, in overeenstemming met: Hij die de verdrevenen van Zijn volk Jisrael verzamelt.</i></p>	<p>וישבר ה' את ארזי הלבנון, שמשבר רשעי אומות העולם שהן גבוהין כארז, שנאמר אשר כגובה ארזים גבהו (עמוס ב ט), ומקבץ גליות מתוכן, כנגד מקבץ נדחי עמו ישראל.</p>
<p>10 תקע בשופר גדול להרותנו, ושא גם לקבץ גליותינו, וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ. ברוך אתה יהוה, מקבץ נדחי עמו ישראל:</p>	
<p><i>De stem van de Eeuwige split vlammen van vuur. Dat zijn de oordelen, die uitgehouwen zijn in de Torah, en die zijn als vuur, want er is gezegd (Jimm. 23:29): Zijn Mijn woorden niet als vuur? en er staat geschreven (Jesj. 66:16): Door vuur zal de Eeuwige recht doen. Dit in overeenstemming met: Hij die houdt van rechtvaardigheid en recht.</i></p>	<p>קול ה' חוצב להבות אש. אלו הדינים שנתצבו מתוך התורה שנמשלה כאש, שנאמר הלא כה דברי כאש (ירמיה כג ט), וכתוב כי באש ה' נשפט (ישעיה סו טז); כנגד אוהב צדקה ומשפט.</p>
<p>11 השיבה שופטנו כבראשונה ויועצנו כבתחלה, והסר ממנו יגון ואנחה, ומלך עלינו, אתה יהוה, לבדך, בחד וברחמים, וצדקנו במשפט. ברוך אתה יהוה, אוהב צדקה ומשפט:</p>	
<p><i>De stem van de Eeuwige laat de woestijn beven. Dit wijst op de slechtaards die even onvruchtbaar zijn als de woestijn op, maar dan op het punt van de goede daden. En de Heilige, gezegend zij Hij, schudt hen in stukken, in overeenstemming met: Die de vijanden breekt.</i></p>	<p>קול ה' יחיל מדבר. אלו הרשעים שמנוקים מכל מצוה כמדבר, והקב"ה מחלחל אותם, כנגד שובר אויבים.</p>
<p>12 ולמלשינים אל תהי תקוה, וכל עושי רשעה פרגע יאבדו, וכלם מתרה יכרתו, והזדים מתרה תעקר ותשבר ותמגר ותכניע במתרה בנינו. ברוך אתה יהוה, שבר איכים ומכניע זדים:</p>	
<p><i>De Eeuwige schudt de woestijn van Kadesj, n overeenstemming met de rechtvaardigen in ballingschap, wat lijkt op de wildernis van Kadesj, omdat hun het water ontbreekt, zoals er gezegd is (Bemidbar 20:1): En het volk verbleef in Kadesj; en er geschreven staat (ib. 20:2): En er was geen water voor de gemeenschap. En het water keerde terug wegens de verdienste van Mosje en Aharon.</i></p>	<p>יחיל ה' מדבר קדש, כנגד הצדיקים בגלות, הדומה למדבר קדש, שחסרו להם המים, שנאמר וישב העם בקדש (במדבר כ א), וכתוב ולא היה מים לעדה (שם שם ב), וחזרו המים בזכות משח ואהרן, כנגד משען ומבטח לצדיקים.</p>
<p>13 על הצדיקים ועל החסידים ועל זקני עמך בית ישראל, ועל פליטת סופריהם, ועל גרי הצדק ועליו, יהוה אלהינו, ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת ושים חלקנו עמם לעולם, ולא גבוש כי בך בטחנו. ברוך אתה יהוה, משען ומבטח לצדיקים:</p>	

<p><i>De stem van de Eeuwige brengt hinden voort</i>, want redders van Jisrael zullen geboren worden die vergelijkbaar zijn met hinden, waarover geschreven staat (Sjier 3:9): <i>mijn geliefde is als een hert of het jong van reeën</i>; en er staat geschreven (ii Sjem. 22:34): <i>Hij maakt mijn voeten als die van hinden</i>, en (Jesj. 52:7): <i>Wat mooi zijn de voeten van de bringer van goede tijding op de bergen. Hij ontbloot de bossen</i>, immers Hij put de kracht van de volkeren van de wereld, die lijken op de bomen van het woud, uit, want er is gezegd (Jesj. 10:34): <i>En Hij zal met ijzer het kreupelhout van het woud omhakken. En in Zijn Tempel zegt iedereen: Eer</i>. Wanneer de Masjjeach komt en de slechte volkeren van de wereld straft, dan zal dadelijk de Heilige Tempel herbouwd worden. Vandaar dat men zegt: God van David die <i>Jeroesjalajim</i> herbouwt.</p>	<p>קול ה' יחולל אילות, שילדו מושיעים לישראל, שנמשלו לאיילות, דכתיב זומה דודי לצבי או לעופר האילים (שה"ש ג ט), וכתיב משה רגלי כאילות (ש"ב ככ לד), וכתיב מה נאוו על ההרים רגלי מבשר (ישעיה נב ז). ויחשוף יערות, שמתיש גבורתן של אומות העולם שנמשלו לעצי היער, שנאמר ונקף סבכי היער בברזל (שם י לד). ובהיכלו כלו אומר כבוד, כיון שיבא משיח ויפרע מרשעי אומות העולם, מיד בית המקדש נבנה, לכך אוכר אלהי דוד בונה ירושלים:</p>
<p>14 וְלִירוּשָׁלַיִם עִירָךְ בְּרַחֲמִים תְּשׁוּב, וְתִשְׁכַּח בְּתוֹכָהּ כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, וּבָנָה אוֹתָהּ בְּקָרוֹב בְּיָמֵינוּ בְּנֵן עוֹלָם, וְכִסָּא יְיָ מְהֵרָה לְתוֹכָהּ תִּכְיֶה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם; 15 אֵת צִמְח דָּוִד עֲבָדְךָ מְהֵרָה תִצְמַח, וְקָרְנוּ תְרוּם בִּישׁוּעָתְךָ. כִּי לִישׁוּעָתְךָ קָרְנוּ כָּל הַיּוֹם, בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, מִצְמִיחַ קָרְנוֹ לְשׁוּעָה:</p>	
<p>Een andere lezing: <i>De stem van de Eeuwige schudt de terebinthen</i> (lees 'elot i.p.v. 'ajjalot). Wanneer de Heilige, gezegend zij Hij, Zijn stem laat horen, dan worden dadelijk de terebinthen heen en weer geschud, dat zijn bomen, de mannelijke en vrouwelijke eik. <i>En Hij ontbloot de bossen</i>, dat is Hij laat de bladeren van de bomen vallen, Hij laat ze uitdrogen, en Hij schilt hun bast af. Zoals er gezegd is (Bresj. 30:37): <i>Hij liet het wit tevoorschijn komen</i>.</p>	<p>דבר אחר קול ה' יחולל אילות, כיון שהקב"ה נתן קולו מיד מתחלחלות האילות, הן אילנות אלה ואלון. ויחשוף יערות, שמנשר העלים של האילנות ומייבש אותן וחושף קליפתן, כמה דאמרא מחשוף הלבן (בראשית ל ז).</p>
<p><i>De Eeuwige zetelt op de watervloed</i>, nl. toen Hij in het gericht zat met de slechtaards, toen luisterde Hij naar de gebeden van hen de ark binnengingen, zoals er gezegd is (Bresj. 8:1): <i>God dacht aan Noach</i>, daarom wordt er gezegd:</p>	<p>ה' למבול ישב, שישב בדין עם הרשעים, וישמע תפלתן של באי התיבה, שנאמר ויזכור אלהים את נח (שם ח א), לכך נאמר שומע תפלה.</p>
<p>16 שָׁמַע קוֹלֵנוּ, יְיָהוָה אֱלֹהֵינוּ, חוּס וְרַחַם עָלֵינוּ, וְקַבַּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ, כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלוֹת וְתַחֲנוּנִים אַתָּה, וּמְלַפְּנֵהוּ, מְלַכְּנוּ, רִיקָם אֵל תִּשְׁיַכְּנוּ, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:</p>	
<p><i>De Eeuwige zetelt, Koning voor altijd</i>, want Zijn inzicht was tot rust gekomen door het offer van Noach, en Hij kreeg medelijden met de hele aarde, zoals er gezegd is (Bresj. 8:21): <i>De Eeuwige rook de aangename geur ..</i>, in overeenstemming met: <i>Want U alleen dienen wij met vrees</i>.</p>	<p>וישב ה' מלך לעולם, שנתיישבה דעתו בקרבנו של נח, וריחם על כל העולם, שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח (שם שם כא), כנגד שאותך לבדך ביראה נעבוד.</p>
<p>17 רָצָה, יְיָהוָה אֱלֹהֵינוּ, בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם, וְהָשִׁב אֶת הָעֲבוּדָה לְדָבָר בֵּיתְךָ, וְהָשִׁיב יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאֵהָבָה תִקְבַּל בְּרָצוֹן, וְתִהְיֶה לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ; וְתַחֲנוּנָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, הַמְחַזֵּיר שְׂכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:</p>	
<p><i>De Eeuwige geeft kracht aan Zijn volk</i>, in overeenstemming met het goede van de Torah, want er is gezegd (Misj. 4:2): <i>Ik heb aan jullie een goede leer gegeven</i>, zoals er gezegd wordt: <i>De Goede is Uw naam, en het is aangenaam U te prijzen</i>.</p>	<p>ה' עוז לעמו יתן, כנגד טובה של תורה, שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם (משלי ד ב), לכך נאמר הטוב שמך ולך נאה להודות.</p>
<p>18 מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ, שְׂאֵתָהּ הוּא יְיָהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. צוּר חַיִּינוּ, מִגֵּן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר. נוֹדֶה לָךְ וְנִסְפֹּר תְּהִלָּתְךָ, עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ, וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַמְּקוּדוֹת לָךְ, וְעַל נְסִיךְ שְׂבָכְל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת, עָרַב וְבָקֵר וְצִהָרִים. הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ, וְהִמְרַחַם כִּי לֹא תָמוּ חֲסָדֶיךָ, מֵעוֹלָם קָרְנוּ לָךְ; וְעַל בְּלִם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שְׁמֶךָ מְלַכְּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד; וְכָל חַיִּים יוֹדוּךָ סֻלָּה, וְיִהְלְלוּ אֶת שְׁמֶךָ בְּאַמְתָּ, הָאֵל יִשׁוּעָתָנוּ וְעֲזָרָתָנוּ סֻלָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, הַטּוֹב שְׁמֶךָ, וְלָךְ נָאִה הַלְּהוֹדוֹת:</p>	
<p><i>De Eeuwige zal Zijn volk zegenen met vrede</i>, in overeenstemming met: <i>Hij die de vrede maakt</i>.</p>	<p>ה' יברך את עמו בשלום, כנגד עושה השלום:</p>
<p>19 שִׁים שְׁלוֹם, טוֹבָה וּבִרְכָה, חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים, עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ. בְּרַכְּנוּ, אֲבִינוּ, בְּלֵנוּ בְּאֶחָד בְּאוֹר פְּנֵיךָ. כִּי בְּאוֹר פְּנֵיךָ נִתְּנָה לָנוּ, יְיָהוָה אֱלֹהֵינוּ, תּוֹרַת חַיִּים וְאֵהָבַת חֶסֶד, וְצִדְקָה וּבִרְכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשְׁלוֹם. וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרַךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, בְּכָל עֵת וּבְכָל שְׁעָה בְּשְׁלוֹמְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה, הַמְּבָרַךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשְׁלוֹם:</p>	

<p>[Een andere uitleg. In overeenstemming met de achttien vermeldingen die er zijn bij het maken van de tabernakel in <i>Elepegoede</i> (Sjem. 38-39): <i>Zoals de Eeuwige beval [naar alles wat de Eeuwige beval]</i>, achttien keren in overeenstemming daarmee zijn de achttien zegenspreuken ingesteld die een man iedere dag moet bidden. Maar het is niet alleen om de Heilige, gezegend zij Hij, te prijzen, alleen de eerste en de laatste drie. De andere gaan over de nood van de mens. Daarom bid men op Sjabbat geen achttien zegenspreuken, maar zeven, in overeenstemming met de zeven vermeldingen (in de Sjabbat-psalm, Teh. 92).</p>	<p>[דבר אחר כנגד שמונת עשרה אזכרות שיש בעשיית המשכן באלה פקודי, כאשר צוה ה', [בכל אשר צוה ה'], שמונה עשרה פעמים, כנגדן תקנו שמונה עשרה ברכות שמתפלל אדם בכל יום, ואין כו' לן שבחו של הקב"ה, אלא שלש ראשונות ושלש אחרונות, ושתיים עשרה לצרכו של אדם, ולפיכך אין מתפללין בשבת שמונה עשרה אלא שבע, כנגד שיש בה שבע הזכרות,</p>
<p>Maar door de week bidt de mens de achttien, want als hij een zieke in huis zou hebben dan zou hij aan hem denken bij de zegenspreuk over de zieke en treurig worden, terwijl de Sjabbat gegeven is voor vreugde, heiliging, en rust, en niet voor verdriet. Daarom staat er geschreven (Teh. 119:164): <i>Op de dag prijs ik U zeven maal.</i></p>	<p>אבל בחול מתפלל אדם שמונה עשרה, שאם יהיה לו חולה בתוך ביתו, נזכר ברכת חולה והוא מיצר, והשבת נתנה לעונג לקדושה ולמנוחה, ולא לצער, הדא הוא דכתיב שבע ביום חלתיך (תהלים קיט קשד):</p>

מזמור כמ

[א] **מזמור** לדוד הבו לה' בני אלים. (א) זהו שאמר הכתוב על ידי יחזקאל, והושעתי לצאני ולא תהייתה עוד לבו (יחזקאל לו כג), ומה אני עושה להן, חוד עבדי ירעה אותם, שנאמר והקימותי עליהם רועה [אחד ורעה אתהן את עבדי דוד וגו'] (שם עג טז), אמר דוד אתה משיע ואתה רועה, וכן היא אמר הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם (תהלים נה ט), (ב) אמר ליה הקב"ה אני כעכב אותם שאתה אומר לי הושיעה את עמך, איני מעכב אותם, אלא הם, מיד אמר הבו לה' בני אלים, כהו בני אלים, בני אילמים וחרשים, שיש להם להשיב להקב"ה ואין משיבין, (ג) אלא סובלין עול האומות בעבור קדושת שמו, וכן ישעיה אמר מי עור כי אם עבדי [וחרש כמלאכי אשלח מי עור כמשולם ועוד כעבד ה'] (ישעיה מג יט), וכן הוא אומר ויקרא [אברהם] שם המקום ההוא ה' יראה (בראשית כג יט), מה יראה, (ד) אמר ליה ה' ראה מה יש לי להשיב, אמר ליה אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע (שם נא יט), ועכשיו אמרת לי קח נא את בנג' את יחידך אשר אהבת (שם נג ט), (ה) אמר ליה איזה מהם, אמר לו את יחידך, אמר ליה זה יחיד לאמו וזה יחיד לאביו, אמר לו אשר אהבת, אמר ליה שניהם אני אוהב, כשאמרת את יצחק, לא היה להשיבך ולומר לך ואת בריתי אקים את יצחק (שם יז טו), היכן הוא הברית, אלא כשם שהיה לי להשיבך ולא השיבותיך, כך כשיבואו בני לירי עבירות, (ו) וכור להם זו השעיה, לכך נאמר הכולה' בני אלים: (ז) דבר נאמר כבוד שמו, וכתוב דתקפויא, כמה דאת אמר [ויקה את] [ואת] אילי הארץ [לקח] [יחזקאל יז יג]: דבר אחד בני אלים. בניהם של אותן הנשחפים כאילים, אברהם אמר אני שוחט, יצחק אמר אני נשחט:

[ב] **הבו לה' כבוד שמו**. בשעה שאני זוכר שמו, אתם הבו לה' כבוד שמו, כשם שאמר משה בני שם ה' אקרא הבו נודל לאלהינו (דברים ג א), התפללו תפלות לפניו, אמרו לו (ח) בניי אנו יודעין סכמה, אמר להם ראו (ט) כמה אכזרות אני בפרשה, אמרו לו שמונה עשרה, לכך אתם התפללו שמונה עשרה ברבות, לכך נאמר כבוד שמו, וכתוב כבוד ועוז, אמרו לו בניי אנו יודעין מדיבן נתחיל, (י) אמר להם ראו מה בראש הפרשה, הכו לה' בני אלים, בני אברהם יצחק ויעקב, אף אתם ברבו ברכה ראשונה אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב. ומה באזכרה שנייה, הבו לה' כבוד ועוז, אף אתם תנו לו כבוד ועוז, שהוא כחה את המתים. ומה באזכרה שלישית, הבו לה' כבוד שמו,

הערות ותקונים

(א) ז"ל על ידי יחזקאל. מונח בלוקס תהלים רמו ט"ש והסר הליון: (ב) ח"ל הקב"ה ח"י מעכב תהם: שחזה לומר לי הושיעה את עמך, ח"י מעכב אותה ח"ל הם, מיד אמר הבו לה' בני אלים. כ"ס נס ככ"י ו', וכן הוספו מהר"ם גנלון, ח"ל ככ"י האחרים ונדפסם כמאמר קמיט: ח"ל הקב"ה ח"י מעכב ח"סם התפללו לפני הבו לה' בני אלים: (ג) ח"ל סובלין עול האומות בעבור קדושת שמו. כ"ס נס ככ"י ו' וחסר ככ"י האחרים ונדפסם: (ד) ח"ל ה' ראה מה יש לי להשיב, ח"ל אתהן לי כי ביצחק יקרא לך זרע ט'. ירובלמי תענית ס"ב ח"ד דף ס"ב ע"ד, כ"ר ס"ז אות ט', ו"י ס"ז אות ט', ספיקתה ד"כ כחשם הכשני (ה"ד כ"ה) עיין מה בהערה ס"ז ובספיקתה רנתי פ"מ: (ה) ח"ל חיה מהם עד כשאמרת לח יצחק. ה"ל הוספה מיד המבדל וליהם במקומות שרשמי, ועיין כ"ר פ"מ אות ט', ופ"מ אות ט': (ו) ויכיל להם זו השעיה. ככ"י האחרים ונדפסם נס בדשם רחשון טפף, והשאל להם פנים שחמיר ישא פ' פניו ח"ל (במדבר ו' כ"ז), כהם ששאלו לך פנים: (ז) ד"ל בני אלים בנייהן דתקפויא כד"ל (ויקה) ואת חילי הארץ [לקח]. כ"ס נס ככ"י ו', וכן הוספו מהר"ם גנלון, וליהם ככ"י האחרים ונדפסם. ויהי ר"ס ל"ב ע"ה כתב ט' בני אלים ליהם דחקוסי, כמו ואת חילי הארץ לקח: (ח) עיין ח"ל יודעים שמוסם. ד"ל כמה ברבות יהיו בחפלה, ובחיים כ"י בניי אנו יודעין מדיבן נתחיל, ועיין בגלי מצינע י"ז ע"ב: (ט) כמה אכזרות ה' בפרשה זו וה' שמונה עשרה. בנמרה ברבות כ"ס ע"ב ח"י כעד מי, ח"ר ס"ל כ"ס דרב שמואל בר נחמאי כעד י"ח אכזרות שאמר דוד בספר תהלים כהו לה' בני אלים, ובירושלמי ברבות פ"ד ח"ב (ו' ע"ד בסוף) תענית פ"ב ח"ב (כ"ס ט"ג) ולמה שמונה עשרה? אמר ר' לוי כעד שמונה עשרה אכזרות שכתוב בהו לה' בני אלים: (י) אמר להם ראו מה בראש הפרשה, הבו לה' בני אלים

אף אתם ברבותו האל הקדוש. השתחוו לה' בהררת קדש, שנתן דעה לקדושים, שנאמר ודעת קדושים בנה (מש"ב י), כנגד חונן הרעות. קול ה' על המים, זו התשובה שנמשלה למים, דכתיב וישאבנו מים (ש"א י), כנגד הרוצה בתשובה. ה' על מים רבים, כנגד ותשליך במצולות ים כל חסאתם (מש"ב י), כנגד חנון המרבה לסלוח. קול ה' בכח, שנאמר וגאילתי אתכם בזרוע נמייה (שמות י), ולעיתיד צועה ברב כחו (ישעי' ס"ג), כנגד נוֹאֵל ישראל. קול ה' בהדר, להדר חולים ברפואתו, כנגד רופא חולי עמו ישראל. קול ה' שובר ארוים, כנגד ברכת השנים, שמשובר ספקיעי שערים ומסמיני איופת' ועשירי שוֹהֵה, שהן כארוים, ומכרך עולמו ומביא זול לעוים, ושובר מטה רשע, כנגד סברך השנים. וישבר ה' את ארוי הלבנון, שמשובר רשעי אומות העולם שהן גבוהין כארוי, שנאמר אשר כנובה ארוים גבוה (עמו"ב כ), ומקבץ גליות סתוכן, כנגד מקבץ נדחי עמו ישראל. קול ה' חוצב להבות אש. אלו הדינים שנתצבו מתוך התורה שנמשלה כאש, שנאמר הרא כה דברי כאש (ישעי' כג כט), וכתיב כי באש ה' נשפט (ישעי' סו טו); כנגד אוהב צדקה ומשפט. קול ה' יחיל מדבר. אלו הרשעים שמתקיים סכל מצוה כמדבר, והקב"ה סחלחל אותם, כנגד שובר אויבים. יחיל ה' מדבר קדש, כנגד הצדיקים בגלות, הדומה למדבר קדש, שחסרו להם המים, שנאמר וישב העם בקדש (נמנ"ב כ ה), וכתיב ולא רוח מים לעדה (ש"ס ז ט) וחזרו המים בזכות משה ואהרן, כנגד משען ומבטח לצדיקים. קול ה' יחולל אילות, שילדה מישיעים לישראל, שנמשלו לאיילות, דכתיב דומה דודי לצבי או לעופר האילים (ש"ס ז ט), וכתיב משה רגלי כאילות (ש"ס כג ז), וכתיב מה נאוו על ההרים רגלי מבשר (ישעי' כג ז). ויחשוף יערות, שמתיש גבורתן של אומות העולם שנמשלו לעצי היער, שנאמר ונקם סבכי היער כברול (י"ג). ובהיכרו כלו אומר כבוד, כיון שיבא משיח אפרע מרשעי אומות העולם, מיד בית המקדש נבנה, לכך אגיד אלוהי דוד בונה ירושלים: דבר אחר קול ה' יחולל אילות, כיון שהקב"ה נתן קולו מיד מתחלחלות האילות, הן איילות אלה ואלון. ויחשוף יערות, שמשער העלים של האילות ומייבש אותן וחושף קליפתן, כמה דאת אמר מחשוף הלבן (נחש"ב ז ט). ה' לסבל ישב, שישב בדין עם הרשעים, וישמע תפלתן של באי התיבה, שנאמר ויחזר אלהים את נח (ש"ס ח ה), לכך נאמר שומע תפלה. וישב ה' סלך העולם, שנתיישבה דעתו בקרבנו של נח, וריחם על כל העולם, שנאמר וירח ה' את ריח הנהיח (ש"ס ט ה), כנגד שאיתן לבדך ביראה נעבוד. ה' עוז לעמו יתן, כנגד מרבה של תורה, שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם (מש"ב ד), לכך נאמר המצב שמך ולך נאה להודות. ה' יברך את עמו בשלום, כנגד ערשה השלום: (יא) [דבר אחר כנגד שמונה עשרה אכרות שיש בעשיית המשכן באלה פקודי, כאשר צוה ה', [ככל אשר צוה ה'], שמונה עשרה פעמים, כנגדן תקנו שמונה עשרה ברכות שמתפלל אדם בכל יום, ואין בולן שבחו של הקב"ה, אלא שלש ראשונות ושלש אחרונות, ושתיים

הערות ותקונים

צ"ל אברהם יצחק ויעקב אף אתם גרבו נצרכה ראשונה אלהי אברהם כו'. כאשר הוא לפינו עד סוף המצור כ"ס נס כ"א, וכן הסיף הרא"ש בגליון המדרש, ונס ידיו סאכ החוקר הגדול מוה"ר אהרן יעלניעק סמיקין אח אכר הסיף מהרא"ש בגליון והגילוי גביה המדרש ח"ה דף נ"ה בשם מדרש תהלים כ"ב יד, אלס כ"ה האריום ונדגש לא מנאל כל המאמר הזה והאמר קיסט ואחר הפיוס המאכרה גליסית אף אתם ברטוה האל הקדוש ס"ס: מיו לו שמונה עשרה נצרכות כנגד שמונה עשרה אכרות שאמר דוד בהנו ל"ה בני אלוס. ויחזר מה לא מנאל שמה, רק אחר סיוס המאמר שס מנאל ככ"י ב' ד' ה' ו' הוספה וסוסתיה נמסס. ומלגד כי הוספה הויל לא מנאלת ככ"י א' ו' לא מנאלת נס ככ"י ג' ח', ולא נגדפס, נס לא בילקוס סס. וגס המדפיס מוויניציא גדרס למוסיף הוספות הנמאלות ככ"י ב' ד' ה' ו' אולס הוספס סלו לא הוסף: (יא) ד"ל כנגד י"ח אכרות שיש בעשיית המשכן באלה פקודי. כאשר צוה ה' [ככל אשר צוה ה'] י"ח פעמים. בהערה שלפניה העירותי שהיא הוספה הנמאלת ככ"י ב' ד' ה' ו' ונס בירדלמי נצרכות ס"ד ה"ג (דף ו' ע"ד), וסענית ס"ב ה"ב (ס"ה ע"ג), איהר ר' שמואל גר ממני אמר כס"ד יותקי כמד י"ח זיוין סמנז נצרכות משכן שני, ונגלגד מן ואלו אהליאב בן אחיסמך למסה דן עד סופיה דספירא

